

TUJE PESMI V DOMAČI BESEDI

Ureja Janez Menart

KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI

Pesmi prevedla in uvodne besede napisala Rozka Štefanova

Pred dobrimi tremi desetletji je umrl, star šele osemindeset let (1905—1953), eden najbolj priljubljenih in najbolj izvirnih novejših poljskih pesnikov, Konstancy Ildefons Gałczyński. Že v svoji predvojni poeziji je izoblikoval poseben stil, ki je zanj značilno pove-zovanje lirike s humorjem ali celo z grotesko ter izbrane oblike z mestnim žargonom. Vzorec za to je našel pri Majakovskem — ta je v

nekaterih delih združeval nasprotujoče si literarne vrste; sicer pa je na Gałczyńskega vplival zlasti Chaplin s svojimi filmskimi groteskami iz kapitalističnega sveta. Vendar poljski pesnik ni razvil širše družbene kritike; kot anarhičen, politično neorientiran boem se je norčeval iz vsega tedanjega javnega življenja in se umikal v svoj notranji, čustveni svet. Potem ko se je oženil, je dve leti služboval na poljskem konzulatu v Berlinu (1931—1933). Iz njegovih pesmi odseva brezupnost in strah tistega časa spričo naraščajoče nacistične nevarnosti. Med vojno je bil v nemškem ujetniškem taborišču in v pesmih izražal predvsem veliko domotožje.

Po vojni je pisal satire v obliki dramatskih prizorov, ki so izhajali v krakovskem tedniku Przekrój pod naslovom Zelena gos, in smešil v njih filistrstvo in preživele ideje; v lirskih pesmih, izdanih v zbirki Začarana kočija (1948), pa je, tako kot v predvojni liriki, opeval vsakdanje življenje z njegovimi radostmi in težavami. Uradna kritika te

»dobe shematizma« mu je očitala, da mu ni mar pomembnih konfliktov pojovnega časa, da povelečuje drobne človeške stvari. Tudi v zreli liriki zadnjih let svojega življenja je našel ustvarjalne spodbude predvsem v ljubezni do svoje žene, do narave in do umetnosti, tako glasbene kot upodabljajoče. Slednji je posvetil tudi dve daljši pesnitvi — Niobe (1951) in Wit Stwosz (1952). Omenjeni trije pesniški motivi so predstavljeni tudi v našem izboru.

VELIKA NOČ
JOHANNA
SEBASTIJANA
BACHA

Družina se je odpeljala v Hagen.
Sam sem ostal v tej velikanski hiši.
Po móstovžih odmevajo koraki.

Zabavajo me te pozlate, pelikani,
nekako malomarno izrezljani,
in ti na jug namenjeni oblaki.

Oblaki so mi všeč. In te luči čemerne —
kakor trdnjave so, kot moje fuge so četverne.

Kako prijetno je bloditi skoz sobane,
če dama Glasba s tabo gre in poje!
Na svečnikih so sveče rdeče, kot je gozd jeseni.

A danes je velika noč. In zvon se z zvonom meni.
Veselo res srce je moje!

V predalih starih najdem stara pisma
in v knjigah posušeno cvetje.
O, brskati po pismih — miljeno početje!
O, ure praznične, ko čujem šume zlate!
Navdiha zlati stèbri! O, kantate!

Oblečen v zêlen žamet
sam hodim, blodim skozi te sobane,
po móstovžih, stopniščih, skozi galerije.

In toliko je ur ostalo še do mraka,
da bi mrmraje tiho pel, korakal,
kot v dalj začarane vodé hitijo!

Temni kot noč portreti gledajo me tuje,
še bolj temnijo, ko se noga oddaljuje.

Res smešno, da za mojstra me ljudje imajo,
v kantatah mojih, da nebesa jim igrajo . . .
Ah, kosa mojega, žal, ne poznate!
Kako ta ptič vam poje! To so vam kantate!
Veliko mu dolgujem. In meglám v višavah,
velikim rekam in naročju tvojemu, Narava!

Ozrite se na sinje hiacintne cvete,
na naslanjače s črnimi nogámi,
na pozlačene sobne te predmete,
na to pojočo kletko s pápigami,
na — kot srebrne ladje — te meglè razpete,
ki vanje južni veter veje in jih drami.
Da, glejte, tole je moj dom, ta dan.
In moj spomin — tu žível je Johann Sebastijan.

Da star sem, pravijo. Kot reka.
In da mi čas vse bolj iz rok uteka.
Res, že kar nekaj let mi v večnost je zbežalo.
A kaj zato! Vse k vragu! Téle rôke so tršate!
In končno — tu še moje so kantate!
Ni mene čas — jaz čas sem dal na nakovalo.

Zdaj vrne se družina in bo tu gostija.
Še prej pa moje hčerke stopijo pred ogledalo.
In zgrnejo se gostje. In se bo plesalo.
Krepkó prigriznejo in vsak še kaj popije.
In z gobelina jim pastir na kobzo udari.
Potem se zvečeri. In že bom v vrtni uti stari.

Saj lepši kot so gosli, iz Weimarja slavne,
kot biseri, ki ženi bi jih rad poklonil zdavnaj,
kot mojih so sinov sonate in vse sanjarije —
je takle hip, ko si napósled duša odpočije,
in to prav zdaj, ko zrem iz senčnice skoz špranje
neznansko čudo, blazno, nevsakdanje:
p o m l a d n o z v e z d n a t o n e b o !

PESMI   Koliko skupaj prehojenih potov,
koliko skupaj stezic pretečenih?
3.   Koliko dèžja, meglenih večerov,
koliko cestnih svetilk zasneženih?

Koliko pisem in srečanj, ločitev,
koliko težkih ur v mestih neštetih,
vztrajnosti — — v tem, da bi skupaj hodila
in da bi mogla do cilja dospeti?

Koliko v stalnem, nenehnem naporu
skupnih skrbi, prizadevanj in teženj?
Koliko hlebcev razrezanih v kose?
Koliko knjig in poljubov nežnih?

Koliko ur ob ustvarjanju verzov,
koliko krikov v pesnitvah zrelih?
Koliko ur ob klavirju . . . Beethoven . . .
In še Scarlatti . . . In še Corelli . . .

Tvoje oči kakor lepe so sveče,
a iz srca jim prihaja žarenje.
Glej, prav to tvoje srce bi ljubeče
rèšiti hôtel pred pozabljenjem.

V GOZDARSKI   Tu, kjer so zvezde se bleščeče
KOČI   zgrnile v véliko kapelo,
glej, streha iz opeke rdeče
ozira z grička se veselo.
To je gozdarska kočá Pranie,
jesensko naše domovanje.

Hmelj na rogovih je jelenjih
usahnil že in se obléta;
vsa okna polna so jeseni,
v jesen pa gosli sto ujetih —
in ko se prst dotakne strune
za tožbo tožba te presune.

Za oknom polje, gozd pojoči,
 kjer v mraku z jelko bor šepeče.
 Dan je minil in v naši koči
 sij petrolejke sence meče —
 zgovorna, polna je trepéta,
 kot da s Chopinove je mize vzeta.

Tu noč vsa polna je nemira
 in petja vse do zore zlate.
 V lasulji beli ščip ubira,
 kakor na orglah Bach, kantate;
 in véliki koncert razraste
 med smreke, bore se in hraste.
 To je gozdarska kočá Pranie
 in njeno jutranje igranje.

Nad jezerom zavel je veter,
 pa hrastom, gabrom se dobrika.
 Spet se temni in spet na véčer
 se v koči lučka zasvetlika.
 O, ti, gozdarska kočá Pranie,
 svetilke sij in migotanje,
 po stenah lunino bleščanje
 in nočne muzike igranje.

In zdaj noči kočija krene,
 kakor otroška risba krivo.
 Že kočijaž na kozlu dremlje,
 konjič pa stopiclja pazljivo.
 In senca na zid naše hiše
 kočijo posrebreno riše.
 Oj, ta gozdarska kočá Pranie
 in nočno v njej popotovanje.

Kot sneg se zvezdni roj usipa
 in zbira v tej gozdarski koči
 skoz vsako okno, vsako šipo,
 v prav sleherni jesenski noči;
 zrcalce zvezde vse upije
 in kot velika zvezda sije.